

Cilvēki un daba - neatrisināmā patiesība. Purvīša balvas nominanti

Kate Krolle un Atis Jākobsons

Grafiķe Kate Krolle un gleznotājs Atis Jākobsons ir pazīstami kopš bērnības. Mācījušies vienā kursā Bauskas mākslas skolā, tālāk izglītojušies Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā, abi ieguvuši maģistra grādu Latvijas Mākslas akadēmijā. Lai arī pašreiz mākslinieki savu dzīvi daļa starp Latviju un ārzemēm (Kate dzīvo un strādā Parīzē, Atis – Berlīnē), viņu ceļi nemitīgi krustojas. Viņu Latvijā radītā video instalācija "Patiesība ir vienkārša", kas septembrī bija skatāma Laikmetīgās mākslas festivāla "Survival Kit 4" ietvaros, ir nominēta Purvīša balvai.

Jaunie mākslinieki viens otra radošo darbību ir atbalstījuši vienmēr, taču projekts "Patiesība ir vienkārša" ir pirmais kopdarbs "pa īstam". Projekta iznākums krietni atšķiras no sākotnējās idejas, jo tas kļuva par kāda procesa rezultātu ar neatminamu sākumu un neparedzētām beigām. Kā atzīst paši mākslinieki, viņiem ir daudz kopīgā, bet arī ārkārtīgi daudz atšķirību. Šo pretpolu mijiedarbības rezultātā tika radīts viens vesels - kas tāds, kas nebūtu iespējams, radot katram atsevišķi. Citiem vārdiem sakot, tā ir alķīmija.

Atis Jākobsons kopš 2004. gada aktīvi piedalās izstādēs gan Latvijā, gan citur Eiropā. 2009. gada viņš kļuva par SEB stipendijas glezniecībā laureātu, kas ļāva viņam pilnveidoties Parīzē, īstenojot savas radošās izpausmes pasaules laikmetīgās mākslas kontekstā. Jau pirmajā personālizstādē "Miegs" mākslinieks pieteica sevi kā figurālās glezniecības žanra pārstāvi, kura darbi tika uztverti arī kā klusā daba. Šis iznāciens nebija no tiem trokšņainajiem, kādus esam pieraduši redzēt un jau sen paši sākuši pieprasīt, - tas bija gana elegants, kaut varbūt pakluss.

Lielākā daļa jauno mākslinieku jau agri sāk meklēt savu vienreizējo rokrakstu, bet Atis Jākobsons savu unikalitāti ieguvis, paliekot uzticīgs akadēmiskajai skolai. Tieši tas viņu atšķir no pārējiem vienaudžiem. Nevar noliegt māksliniekā mītošo talantu un acīmredzamās darbaspējas, ko apliecina kaut vai garais izstāžu saraksts viņa CV, bet to arī nevajag pārspīlēt. Katrs darbs, katra izstāde ir tikai jauns izaicinājums. Mākslinieks atzīst, ka dažkārt savos darbos apkārtējo realitāti noārda pilnībā, ļaujot atklāties tam, kas ir aiz tās, tam, ko mēs neredzam, bet varam tikai sajust vai nojaust tā eksistenci. Savukārt citreiz viņu pārņem neizsakāma vēlme pastāstīt kaut ko bezgala vienkāršu un pašsaprotamu. Jo nav nekā absolūta, viennozīmīga un neapstrīdama, viss ir pakļauts nejaušībai, notikumu virzība ir neparedzama. Tieši šī maģiskā dūmaka, kas ieskauj cilvēka emocijas un viņa likteni, ir tas, ko gleznotājs vēlas parādīt savos darbos.

Grafiķes Kates Krolles darbi nereti atgādina vizuālas poēmas, kuru noskaņas visbiežāk atbalso cilvēka dabas nepieņemto, skumjo, citādo, arī šausminošo pusi. Māksliniece saviem darbiem izmanto grafiku, objektus, instalācijas un video. 2009. gadā Kate Krolle veidoja īsfilmas ""Gutenmorgens" un "Jāņu diena" (Elīnas Eihmanes režija), "Ģimenes portrets" (Lauras Zemvaldes režija). 2010. gadā sadarbībā ar režisoru Valteru Sīli māksliniece ir veidojusi izrādi "Hipnotizē mani", radot saturu, dialogus, telpas iekārtojumu, kā arī kļūstot par vienu no izrādes aktieriem. Izrādē bija tapusi kā kolektīvs hipnozes seanss, pētot cilvēka vēlmi ticēt pārdabiskajam un cenšoties ar acu kaktiņu ielūkoties savās ilgās, sapņos un bailēs. Savukārt nesen notikušajā izstādē "Tumsas ātrums un citi stāsti" KUMU mākslas muzejā Tallinā Kate Krolle savā darbā "Sapņojoši vilki. Nezināmas baudas" pētīja šausmu filmu estētiku, tēlus un baiļu mehānismu.

Vērtējot downshifting tēmai veltīto "Survival Kit 4" festivālu, mākslas un kultūras portāla Arterritory.com galvenā redaktore Anna Iltnerē atzīmēja Krolles un Jēkabsona video darbu "Patiesība ir vienkārša", kurā bija saskatāma vienīgā izteiktā vīzija - daba. Izpaužoties kā atgriešanās pie meža vai dārza, tā mazliet atgādināja bēgšanu, nevis risinājumu. Savukārt mākslas kritiķis Jānis Borgs novērtēja mākslinieku darbu šādi: "Izteikti skaists darbs, kas apstādina un liek aizmirst laiku.

Festivālā "Survival Kit" šī video instalācija izcēlās ne tikai ar vienkāršības solījumu patiesības atklāsmē, bet arī ar dabai raksturīgo un tur, iespējams, aizgūto skaidrības un vienkāršības estētiku. Veidojums fascinē ar savu noslēpuma maģiju un liek apjaust, ka aiz šīs mākslinieku sludinātās "vienkāršības" var pastāvēt vēl kādi citi neatklāti realitātes slāņi."

Piesakot Purvīša balvai nominēto darbu, autori uzsver: "Lai izraktu paša apraktus noslēpumus, ir nepieciešams atgriezties pie dabas, kas ir pieredzes visintīmākā un tiešākā forma. Visi procesi, kas notiek mūsos, ir dabas sastāvdaļa, neizbēgami to nolemtībā, līdz ar to no tā nav jākaunas vai jāvairās. Video instalācija "Patiesība ir vienkārša" ir mūsu domu pieredze dabas piedāvātajā skatuvē, un visas darbības ir skaistas un nepieciešamas."

Ko jāprot izveidot jebkuram māksliniekam?

A.J.: Dzīvotspējīgu mākslas darbu.

K.K.: Sarunu. Varbūt drīzāk tā jāsauc par attiecībām? Es nezinu. Varbūt tā ir iespēja. Iespēja gūt intīmu, personīgu pieredzi, neatkarīgu no laikmeta un apstākļiem.

Vai, radot darbu, Jūs izjūtat atbildību skatītāja priekšā?

A.J.: Es izjūtu atbildību pret sevi, pirmkārt.

K.K.: Izjūtu atbildību vispirms savā priekšā. Kas, ļoti iespējams, nozīmē arī atbildību visu citu priekšā...

Kas ir Jūsu autoritātes mākslā?

A.J.: Ir daudz mākslinieku, kuri mani uzrunā, bet konkrētu autoritāšu nav. Autoritāšu izvirzīšana neizbēgami rada iespēju ietekmēties. Šķiet, spēcīgākās autoritātes man ir mūzikā, kino u.c.

K.K.: Kādu laiku atpakaļ es daudz par to domāju, drīzāk pārdzīvoju, ka man ir stipri jādomā - kas tad ir manas autoritātes? Man likās, ka nespēt atbildēt uz šādu jautājumu ir gluži vai noziegums. Nu, nav tā! Mani iedvesmo un motivē daudzi un dažādi notikumi, tajā skaitā arī cilvēki. Cilvēki un daba - neatrisināmā patiesība.

Vai būt māksliniekam ir romantiski?

A. J.: Dzīvot pusbadā un sapņot par skaistu nākotni - ļoti romantiski! Manuprāt, tas tomēr ir vairāk atkarīgs no cilvēka individuālās uztveres. Romantiķim pēc būtības viss šķiet romantisks.

K.K.: Ja romantika tiek raksturota ar romantisma teoriju, kura kā estētiskās pieredzes avotu uzsver spēcīgu emocionālo pārdzīvojumu, kas rodas, aptverot diženumu un varenību, tad es saku - "jā".

Vai esat no brīvas gribas, nevis sadzīves apstākļu spiesti, mēģinājuši darīt kaut ko citu? Ko?

A.J.: Esmu pastaigājies mežā no brīvas gribas!

K.K.: Laikam jau, ka ne. Kaut gan man ļoti patīk gatavot ēst, nūdien no brīvas gribas...

Vai Purvīša balva, Jūsaprāt, uzliek māksliniekam īpašu atbildību?

A.J.: Īpaša atbildība būtu jāuzliek sev, bet droši vien arī Purvīša balva uzliek atbildību. To var uztvert par sava veida atskaites punktu.

K.K.: Vispirms atbildība savā priekšā...

Ko Jūs gribētu mākslā pateikt tādu, pēc kā varētu tai mest mieru?

A.J.: Manuprāt, tas nemaz nav iespējams, jo tā ir sava veida komunikācija. Tu izpaužsi sevi tik ilgi, kamēr pastāvēsi - nav iespējams nonākt kādā noteiktā punktā un pateikt: "Pietiek!" Katrs mērķis, kas tika sasniegts, rada jaunus, un tā tas turpinās bezgalīgi.

K.K.: Man arī liekas, ka tas nebūtu iespējams. Ja tā notiktu, tad vienlaicīgi pienāktu arī pasaules gals. Neviena dzīve taču nav iespējama bez jautājumiem. Bezgalīgi jauni vai nesasniedzami mērķi ir procesa un progresā pamats.